

Силабус курсу

Психологія соціального інтелекту школярів

Рівень вищої освіти – третій (доктор філософії)
Освітньо-наукова програма спеціальності 053 Психологія

Дні занять: Вт. 12.45 – 14.05
Консультації: Пн. 14.20 – 15.40

Рік навчання: II, Семестр: IV
Кількість кредитів: 5 Мова викладання: українська

Керівник курсу

ППП

Доктор психологічних наук, професор Орап Марина Олегівна

Контактна інформація orap2003@ukr.net, +380677472754

Опис дисципліни

Курс розкриває теоретичні та практичні проблеми соціального інтелекту, психологічні закономірності вікової генези соціального інтелекту та психолого-педагогічні засади його цілеспрямованого розвитку в умовах освітнього процесу. Здобувачі третього рівня вищої набувають умінь аналізувати концептуальні підходи до наукового дослідження джерел, структури та закономірностей функціонування соціального інтелекту. Вони навчаються розрізняти вікові та індивідуальні особливості формування соціального інтелекту дітей молодшого шкільного, підліткового та старшого шкільного віку, виявляти критерії та показники, використовувати адекватний діагностичний інструментарій для розв'язання завдань психолого-педагогічного консультування та організації ефективної педагогічної співпраці з учнями. Здобувачі отримують знання, навички і уміння формування та оптимізації соціального інтелекту дітей різних вікових категорій.

Структура курсу

Години (лек. / сем./ лаб.)	Тема	Результати навчання	Завдання
4/2/-	1. Психологічний аналіз соціального інтелекту особистості	Аналізувати значення соціального інтелекту особистості на сучасному етапі розвитку суспільства. Давати визначення поняттю «соціальний інтелект», визначати його спільне та відмінне із загальним інтелектом, знати історичні етапи наукового вивчення феномену «соціальний інтелект». Аналізувати проблему походження й сутності соціального інтелекту (Г.Ю.Айзенк, Г.Гарднер, Дж.Гілфорд, М.О'Саллівен, Ч.Спірмен, Р.Стернберг, Л.Терстоун, Р.Торндайк, М.Тісак, М.Форд, У.Чарлсворз), взаємодії вроджених та набутих чинників у його	

		формуванні. Знати істотні відмінні риси соціального інтелекту, його необхідні та достатні характеристики.	
2/2/-	2. Психологічні дослідження структури соціального інтелекту особистості	Визначати концептуальні відмінності розуміння сутності та структури соціального інтелекту (Г.Айзенк, Р.Стернберг, Г.Гарднер, Дж.Гілфорд, М.Карнес, Д.Кітінг, Н.А.Кудрявцева, Г.Олпорт, М.Тісак, М.К.Тутушкіна, М.Форд). Вміти здійснювати порівняльний аналіз сутності поняття «соціальний інтелект» у різних концепціях та течіях. Знати особливості структури та функціонування соціального інтелекту.	Питання Задачі
2/2/-	3. Соціальний інтелект та особистісні характеристики людини	Аналізувати концептуальні підходи до проблеми ролі соціального інтелекту у функціонуванні особистості (В.Белоконь, О.І.Власова, І.Б.Кудінова, М.О.Лукичова, Г.М.Молокостова, О.О.Федорова, А.Л.Южанінова). Знати функції та роль соціального інтелекту у структурі особистості та її взаємодії з оточенням, визначати соціально-психологічні чинники розвитку соціального інтелекту.	Питання Групові дискусії Задачі
2/2/-	4. Емоційний інтелект у структурі соціального інтелекту	Знати визначення, зміст та структуру емоційного інтелекту. Аналізувати різні концептуальні моделі емоційного інтелекту (модель емоційного інтелекту Меєра-Саловея-Карузо, змішана модель Д.Гоулмана, модель соціального та емоційного інтелекту (ESI) Рувена Бар-Она). Визначати місце і роль емоційного інтелекту у структурі соціального інтелекту особистості, їх співвідношення і взаємозв'язки.	Питання Тести Кейси
2/4/-	5. Психологічні закономірності та особливості становлення соціального інтелекту	Аналізувати співвідношення процесів соціалізації індивіда та формування соціального інтелекту. Знати і вміти враховувати взаємодію біологічних та соціальних чинників у процесі формування соціального інтелекту та можливості цілеспрямованого керування цим процесом. Визначати мету формування соціального інтелекту особистості.	Питання Тести Групові дискусії Кейси Есе
2/2	6. Проблеми діагностики соціального інтелекту школярів	Знати та характеризувати методики діагностики загального та соціального інтелекту. Знати методичні особливості та вміти використовувати The George Washington Social Intelligence Test (GWSIT), тест соціального інтелекту Дж.Гілфорда, О.Саллівана та його	Питання Ділова гра Кейси Групові дискусії

		адаптовану версію (Михайлова, 1996). Знати вітчизняні комплексні діагностичні методики для вивчення соціального інтелекту у школярів (Л.О.Ляховець, А.А.Мельник, М.О.Орап). Вміти діагностувати особливості соціального інтелекту у взаємодії із особистісними характеристиками (Тест смисложиттєвих орієнтацій (Д.О.Леонт'єв), методика експрес-діагностики емпатії (І.М.Юсупов), тест на визначення інтегральної емпатії у підлітків та юнаків (Л.П.Журавльова), оцінка самоконтролю в спілкуванні (М.Снайдер), тест опитувальник самостворення (В.В.Столін), методика Q сортування (В.Стефансон), тест інтелектуальної лабільності (Г.Гарднер).	
2/2/10	7. Психологічні особливості врахування соціального інтелекту в роботі з школярами	Знати вікові закономірності розвитку соціального інтелекту на різних вікових етапах. Визначати завдання формування та оптимізації різних сторін соціального інтелекту на етапах молодшого шкільного, підліткового та старшого шкільного віку. Уміти визначати специфіку розвитку і формування структурних елементів соціального інтелекту на різних вікових етапах розвитку школярів.	Питання Групові дискусії Проведення психодіагностичних методик
2/2	8. Психолого-педагогічні умови розвитку соціального інтелекту школярів	Знати основні закономірності взаємодії біологічних і соціальних чинників у процесі цілеспрямованого формування соціального інтелекту. Демонструвати вміння визначати завдання формування соціального інтелекту на кожному віковому етапі та добирати відповідні психолого-педагогічні методи, засоби і прийоми для організації цього процесу.	Питання Групові дискусії Кейси
2/2/-	9. Соціальний інтелект педагога у роботі з школярами	Визначати та обґрунтувати значення соціального інтелекту педагога у роботі з школярами. Уміти враховувати власний соціальний інтелект у діагностиці та цілеспрямованому формуванні, характеризувати систему комунікативної, прогностичної та когнітивної компетентностей педагога як основу соціального інтелекту (концепція Е.З.Івашкевича).	Кейси Групові дискусії Ділові ігри Есе

Літературні джерела

1. Андреева Г. М. Психология социального познания / Г. М. Андреева — М. : Аспект Пресс, 2005. — 358с.
2. Гошовська Д.Т., Гошовський Я.О. Самоакцептивна атрибуція в контексті особистісного самоприйняття / Д.Т.Гошовська, Я.О.Гошовський // Психологічні перспективи. - Випуск 22. - 2013. - С. 40-50.
3. Гриб Е.В. К вопросу о соотношении социального и других видов интеллекта / Е.В.Гриб // Историческая и социально-образовательная мысль. — Том 9. — №1/1 - 2017. — С.58-71.
4. Григорьева М.В. Роль социального интеллекта в процессе психологической адаптации старшеклассников // Теория и практика общественного развития. — М.: МГУ, 2015. — 243с.
5. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: монографія / Л.П.Журавльова — Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2007 —327с.
6. Івашкевич Е. З. Соціальний інтелект педагога : монографія / Е.З.Івашкевич. — К.: Принт-Хауз, 2017. — 532с.
7. Калиновская М. А. Особенности социального интеллекта и выбора стратегий поведения подростков // Молодой ученый. — 2011. — №3. - Т.2. — С. 88-91. — URL <https://moluch.ru/archive/26/2832/> (дата обращения: 17.02.2019).
8. Ковалевская А.В. Опыт психологического исследования феномена эмпатии у младших школьников 9-11 лет / А. В. Ковалевская // Психология. — 2005. — №2. — С. 31-37.
9. Лучків В. З. Емпатія як чинник асертивності в юнацькому віці / В. З. Лучків // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки. - 2016. - Вип. 3. - С. 203-210. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2016_3_30.
10. Люсин Д.В., Ушаков Д.В., Социальный интеллект: теория, измерение, исследования / Д.В.Люсин, Д.В.Ушаков. - М.Изд-во «Институт психологии РАН», 2004. — 176с.
11. Ляховець Л.О. Вікові особливості становлення соціального інтелекту / Л.О.Ляховець // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. - №126. — 2015. — С.102 - 106.
12. Малышева Л. В. Модели интеллекта: 100 лет развития. — М. : Изд-во Моск. психол. соц. ин-та ; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2006.
13. Максименко С. Д. Експериментально-генетичний метод проектування психологічних новоутворень та самомоделювання особистості / С. Д. Максименко // Психологічний часопис. - 2016. - № 1. - С. 5-16. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2016_1_3.
14. Мельник А.А. Створення корекційної програми розвитку соціального інтелекту дітей шкільного віку / А.А.Мельник // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Психологія. — 2014. - №2. - С.34-53.
15. Мельник А. А. Особливості прояву складових соціального інтелекту дітей шкільного віку / А. А. Мельник // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія Психологія. — Х., 2011. — № 959. — Вип. 46. — С. 109-113.
16. Орап М.О. Методологія і методика дослідження соціального інтелекту дітей шкільного віку: [монографія] / М.О.Орап. - Психологічні технології ефективного функціонування та розвитку особистості: монографія/ за ред.. С.Д.Максименка, С.Б.Кузікової, В.Л.Зливкова. — Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. — 540 с. (с.45 - 67).
17. Орап М. Speech experience and social intelligence of the primary school age children: [монографія] / Орап М/ - Modern research of the representatives of psychological sciences : collective monograph / О.Ye. Blynova, Yu.O. Bystrova, I.M. Halian, O.M. Kikinezhdi, etc. — Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019.—332s.
18. Практический интеллект / Р. Дж. Стернберг, Дж. Б. Форсайт, Дж. Хедланд и др. — СПб. : Питер, 2002. — 272 с. (Серия : «Мастера психологии»).
19. Харченко С.В. Соціальний інтелект і особливості сприйняття та переробки інформації / С. В. Харченко // [Наукові записки \[Національного університету "Острозька академія"\]. Сер. : Психологія і педагогіка](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2009_12_20). - 2009. - Вип. 12. - С. 181-188. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2009_12_20

20. Чеснокова О.Б. Возрастной подход в исследовании социального интеллекта у детей / О.Б. Чеснокова // Вопросы психологии. – 2005. – №6. – С. 35-45.
21. Cantor N., Kihlstrom J. F. (2000) Social Intelligence // Handbook of Intelligence, 2-nd ed. Cambridge, UK. : Cambridge University Press. — P. 359—379.
22. Goleman D., Boyatzis Richard E. Social Intelligence and the Biology of Leadership. Harvard Business Review Home. From the September 2008 Issue. URL: <https://hbr.org/2008/09/social-intelligence-and-the-biology-of-leadership>
23. Goleman D., Social Intelligence: The New Science of Human Relationships Paperback – July 31, 2007.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Змістовий модуль 1 (теми 1-3) – обговорення кейсів, тестування, усне опитування	20
Змістовий модуль 2 (теми 5-9) – обговорення кейсів, усне опитування, тестування, написання есе, групова дискусія, виконання психодіагностичних методик	30
ІНДЗ (есе)	20
Підсумковий контроль (теми 1-10) – тестові завдання трьох рівнів складності	30

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90 – 100	відмінно
B	85-89	добре
C	75-84	добре
D	65-74	задовільно
E	60-64	достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

